

bulletin skip

zvláštní číslo / 2010 ročník 19

Maďarské knihovnictví

skip

Svaz knihovníků
a informačních pracovníků ČR

Obsah

Pozdrav českým knihovníkům od ředitelky Maďarského knihovnického institutu Dr. Evy Bartos.....	3
Úvod	4
Knihovny a knihovnictví v Maďarsku	5
1. Systém maďarských knihoven v současné době.....	5
2. Typy knihoven	9
3. Souborné katalogy a národní elektronické služby.....	12
4. Digitální knihovny	14
5. Knihovnictví v Maďarsku.....	16
6. Odborné vzdělávání	17
7. Nové a renovované budovy knihoven.....	18
8. Knihovnické časopisy a odborné publikace z oblasti knihovnictví a informační vědy v Maďarsku	19
9. Profesní sdružení knihovníků a knihoven v Maďarsku	20
10. Mezinárodní vztahy.....	21
11. Knihovnické soutěže a ceny	21
12. Knihovnické akce a kampaně	22

Na obálce Národní Széchényiho knihovna v Budapešti

Městská knihovna v Jászberény

Drazí kolegové,

ráda bych krátkým úvodem upoutala vaši pozornost k publikaci o maďarském knihovnictví, kterou právě dostáváte do rukou.

Po změně politického systému bylo první vydání publikace o maďarském knihovnictví s fotografickým doprovodem a ilustracemi za redakce Ministerstva školství a kultury realizováno v roce 2006.

Projekt byl sponzorován British Council v Maďarsku a materiál shromážděn personálem Maďarského knihovnického institutu.

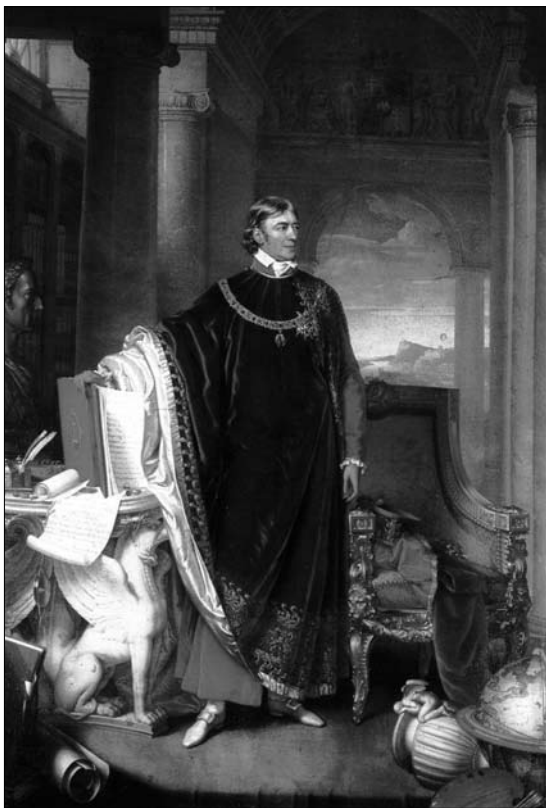
V této publikaci jsme se pokusili shrnout veškeré informace o maďarském knihovnictví pro naše kolegy a spolupracovníky v zahraničí.

Abych řekla pravdu, nápad na vydání brožury se zrodil po seznámení se s podobnou publikací o českém knihovnictví, kdy jsme si uvědomili, že prezentace tímto způsobem stojí za to. Později jsme došli k rozhodnutí uskutečnit druhé vydání aktualizované publikace v roce 2010 a to v těžké době kdy došlo k druhému vydání v České republice.

Byla to PhDr. Jarmila Burgetová, dlouholetá přítelkyně mnoha maďarských knihovníků, která udělala mnoho pro odborné vztahy mezi českými a maďarskými knihovnami a která iniciovala překlad naší publikace do češtiny. Byla tak laskava a zajistila zpracování překladu její zkrácené verze : děkuji jí touto cestou za tuto obrovskou pomoc!

Budete tedy informováni o trendech, které sledujeme, vývoji, který v maďarských knihovnách právě probíhá, problémech s nimiž se potýkáme a úspěších, jichž jsme dosáhli.

Jsem přesvědčena, že se můžeme vzájemně mnoho naučit: brzy zveřejníme zkrácený výtah podobné publikace o českém knihovnictví

Portrét Ference Széchényiho, zakladatele Národní knihovny

našim kolegům v národním knihovnickém časopise.

Doufám, že naše publikace uspokojí váš zájem. Pokud byste rádi navštívili maďarské knihovny (ať už jako skupina či jednotlivě) nebo chtěli sdílet odborné zkušenosti s maďarskými kolegy, rádi se s vámi setkáme, budeme vám nápomocni při organizaci návštěvy nebo odpovíme na vaše případné dotazy!

Budapešť, červenec 2010

Dr. Eva Bartos, ředitelka

Maďarského knihovnického institutu

kint@oszk.hu

Úvod

KNIOVNY A KNIHOVNICTVÍ V MAĎARSKU

Zpracování a vydání MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A KULTURY
Vydáno za finanční podpory BRITISH COUNCIL
Shromáždění a výběr materiálů MAĎARSKÝ KNIHOVNICKÝ INSTITUT
Překlad do anglického jazyka ANNA BALOGH a ILONA HEGYKÖZI
Jazyková spolupráce RICHARD ROOZE
Grafická a typografická úprava ÉVA GERÓ a LÁSZLÓ NAGY
Tisk AKAPRINT Kft
ISBN 978-963-88269 -3 -0

BUDAPEŠŤ, MAĎARSKO

2. opravené vydání

2010

Ústřední knihovna Korvínovy univerzity v Budapešti

Knihovny a knihovnictví v Maďarsku

1. Systém maďarských knihoven v současné době

A. Legislativa vztahující se ke knihovnictví a knihovnám

První maďarský zákon o poslání a službách knihoven, muzeí a archivů byl přijat v roce 1929 a během socialistické éry dále upravovalo organizaci a provoz sítě knihoven několik dokumentů. Počátkem devadesátých let bylo však jasné, že legislativa v oblasti knihoven vyžaduje komplexní revizi. Zákon CXL z roku 1997 (o zabezpečení veřejných knihoven) poskytl právní rámec k novému systému knihoven, založenému na následujících myšlenkách

- knihovny jsou základními institucemi informační společnosti
- systém knihoven je předpokladem svobodného toku informací
- všichni občané mají právo přístupu ke službám knihoven, které jsou „otevřené všem uživatelům“ (viz níže)
- rozvoj systému knihoven a národní služby knihoven musejí být financovány státem

V zákoně uvedený termín „knihovny otevřené všem uživatelům“ zahrnuje různé typy knihoven, jejichž služby mohou být využívány kterýmkoliv občanem. Dokument také stanoví kritéria pro zařazení knihovny do této kategorie. Tato kritéria kladou důraz na služby poskytované uživatelům; knihovny, jež jsou registrovány jako „otevřené všem uživatelům“ mají právo čerpat finanční prostředky z mimořádných státních dotací pro rozvoj (včetně budování a zpřístupňování sbírek), vytváření infrastruktury pro informační a komunikační technologie a celoživotní vzdělávání a školení knihovníků. Tento zákon také obsahuje opatření týkající se národního systému dodávání dokumentů a ostatních ústředních služeb a upravuje organizaci a financování celého systému knihoven.

B. Role Ministerstva školství a kultury

Odpovědnost za strategické otázky rozvoje a odbornou inspekci nad systémem maďarských knihoven je v gesci Ministerstva školství a kultury resp. Oddělení knihoven tohoto ministerstva.

Hlavními činnostmi Oddělení knihoven jsou:

- příprava legislativy a směrnic vztahujících se k oblasti knihoven
- řízení systému odborné inspekce nad činnostmi knihoven
- strategické plánování
- správa finančních prostředků přidělovaných ministerstvem na rozvoj systému knihoven

Ústřední knihovna Korvínyovy univerzity v Budapešti

C. Odborná inspekce

Praxe odborné inspekce byla přehodnocena v roce 2002 s cílem zvýšení úrovně služeb knihovnami poskytovaných. Program začal návštěvami vesnických knihoven (do roku 2008 téměř 2 500 institucí) a pokračoval pilotním projektem zaměřeným na odbornou inspekci nad městskými knihovnami se zřetelem ke sledování kvality činnosti. Odborná inspekce se týká také knihoven vysokoškolských, církevních, muzejních a školních.

D. Strategický rozvoj knihoven

Oblasti strategického rozvoje pro období 2008-2013

(<http://www.ki.oszk.hu/107/download.php?view.274>) byly určeny v souladu s cíli všeobecného Plánu národního rozvoje, který se zaměřuje na zlepšení konkurenceschopnosti a zaměstnanosti občanů. Pro tuto fázi strategie rozvoje knihoven zvanou Portálový program jsou charakteristické následující cíle:

- ♦ Knihovny by měly zprostředkovávat všechny veřejné informace a údaje a poskytovat přístup hlavně k dokumentům národní kultury jak v rámci Maďarska, tak také v regionech za hranicemi země (s tím, že budou brány v úvahu i potřeby Maďarů žijících v sousedních zemích).
- ♦ Knihovny by se měly zaměřit na uživatele a poskytovat jim přístup k těmto informacím a údajům a k podstatné části služeb knihoven nezávisle na místě bydliště uživatele či komunitě, budově knihovny a otevírací době.
- ♦ Knihovny by měly přispívat k rozvoji čtenářské kultury novými metodami a programy .
- ♦ Knihovny by měly (prostřednictvím komunitních služeb a podpory celoživotního vzdělávání) hrát aktivní roli při zlepšování kvality života, zvyšování zaměstnanosti a konkurenceschopnosti jednotlivců.

V tomto strategickém období (2008-2013) přispívá Evropská unie značnou částkou k realizaci komplexního rozvoje knihoven v Maďarsku. Vláda schválila v rámci struktury Nového plánu rozvoje Maďarska dva hlavní programy: **Operační program sociální infrastruktury** a **Operační program sociální obnovy**. Hlavní cíle obou jsou velmi úzce spjaty se vzděláváním a učním: s koordinovaným rozvojem infrastruktury služeb knihoven, s poskytováním kvalitního vzdělání a zajištěním přístupu pro všechny.

Knihovna Andrassy Gyula v Budapešti

Přidělené dotace

Operační program sociální obnovy (3.2.4./08)

Celková částka, jež byla poskytnuta:

1, 940,827, 800 HUF (forintů) (7,326, 919 EUR)

Počet příjemců dotací: 73

Krajské knihovny	7
Městské knihovny	39
Odborné knihovny	3
Knihovny v kulturních centrech	4
Školní knihovny	3
Vesnické knihovny	8
Ostatní knihovny (knihovny nadací apod.)	2
Odborné knihovny s úkoly národního významu	3
Vysokoškolské knihovny	4
	73

Operační program sociální infrastruktury (1.2.3/08/1)

Celková částka, jež byla poskytnuta:
2, 246,394,933 HUF (8,480,482 EUR)
Počet příjemců dotací: 204

Krajské knihovny	12
Městské knihovny	103
Vesnické knihovny	72
Vysokoškolské knihovny	8
Odborné knihovny (církevní, zdravotnické, muzejní, pedagogických institutů)	7
Knihovny v kulturních centrech	2
	204

Dva důležité knihovnické projekty národního významu

(<http://www.ki.oszk.hu/odr>)

♦ Národní systém poskytování dokumentů

Országos Dokumentum – ellátási Rendszer –ODR

Národní systém poskytování dokumentů byl uveden do chodu v roce 1998. Systém zajišťuje přístup k dokumentům a informacím pro všechny občany z kterékoliv knihovny v zemi. Systém se skládá z 54 členských knihoven včetně maďarské Národní knihovny, odborných knihoven s úkoly národního významu, státem financovaných vysokoškolských knihoven a krajských knihoven.

Společně sbírky těchto knihoven pokrývají množinu téměř všech dokumentů ve vlastnictví maďarských knihoven. Uživatelé služeb knihoven mohou v katalogu najít lokaci dokumentu a za pomoci knihovníka zadat požadavek prostřednictvím systému. Požadovaný dokument je pak dodán do knihovny v tištěné nebo elektronické podobě či jako fotokopie originálního dokumentu v souladu s odpovídajícími předpisy autorského práva (copyrightu). V několika

minulých letech bylo uživatelům na vesnicích a malých obcích dodáno více než 500 000 dokumentů. Náklady na provoz systému jsou hrazeny z ročního rozpočtu Ministerstva školství a kultury. Členské knihovny dostávají finanční prostředky na akvizici, technické a technologické nástroje a poštovní poplatky spojené s dodáváním dokumentů.

♦ Systém služeb pro venkovské oblasti

(Könyvtárellátási Szolgáltatás Rendszer- KSZR)

Následně po zavedení Národního systému poskytování dokumentů byl požadován systém, který by rozšiřoval služby vesnicím a malým obcím, ve kterých nejsou knihovny. Cíle a mechanismy tohoto nového systému byly formulovány a popsány v „Koncepti poskytování služeb knihoven občanům vesnic a malých obcí“ zveřejněné v roce 2004. Systém služeb pro venkovské oblasti je založen na knihovnách poskytujících služby (krajské knihovny a důležitější městské knihovny) a na malých obcích, které tyto služby objednávají a využívají prostřednictvím různých nástrojů, jako jsou například vesnické knihovny, střediska knihovnických služeb a pojízdné knihovny. Okruh služeb zahrnuje dodávání dokumentů, online informační služby a organizaci akcí a výstav. Zvláštní pozornost je věnována službám poskytovaným dětem a mládeži. Financování systému je prováděno prostřednictvím státních rozvojových programů (viz dále). Například ve spolupráci s Ministerstvem pro záležitosti místní správy a regionální rozvoj, byly vesnické obce pozvány do klubu „Jednejme společně“ za účelem podání přihlášky k získání státní dotace pro zavádění pojízdných knihoven. Dotace pro tento typ služeb, která činila do roku 2009 2, 085, 060, 000 HUF (7,871,178 EUR) umožnila využití knihovnických služeb 1767 obcím ve 111 malých regionech.

E. Financování systému knihoven

Provozní náklady knihoven jsou hrazeny z ročních rozpočtů úřadů, které řídí místní knihovny. Provoz a rozvoj maďarského systému

knihoven jako celku je koordinován centrálně a financován státem: Toto doplňkové centrální financování je dostupné prostřednictvím rozvojových programů vytvářených na základě strategických cílů knihovnické politiky. Institute přicházející v úvahu a způsobilé k plnění těchto strategických cílů mohou předložit návrhy projektů pro určité oblasti činnosti. Některé z programů, které knihovny s prospěchem využily, jsou:

- ♦ **Budování fondů veřejných knihoven na principu spolufinancování**

V tomto programu místní úřady poskytují odpovídající finanční ekvivalent k částce požadované od Ministerstva pro záležitosti místní správy a regionální rozvoj.

- ♦ **Dotace k zajištění rozvoje infrastruktury systému služeb venkovským oblastem**

Ministerstvo školství a kultury řídí a koordinuje program financování, který poskytuje dlouhodobé půjčky při diskontních sazbách místním úřadům, jež chtějí zlepšit infrastrukturu služeb v oblasti kultury v obci. Program umožňuje i financování systému služeb venkovu. Navíc mohou být podávány návrhy týkající se obnovy a zlepšení objektů, ve kterých budou služby knihoven poskytovány. V letech 2005 a 2006 bylo z tohoto programu podpořeno 123 projektů knihoven.

- ♦ **Dotace k zajištění rozvoje informačních a komunikačních technologií**

Prostřednictvím národních programů zaměřených na rozvoj informačních a komunikačních technologií bylo v poslední době umožněno širokopásmové připojení k internetu všem knihovnám Národního systému poskytované dokumentů, všem městským knihovnám, církevním knihovnám zařazeným do projektu „Otevřeno pro všechny“, a vysokoškolským knihovnám.

- ♦ **Rozvoj kvalitních služeb knihoven a jejich modernizace**

Tento tříletý program rozvoje byl zaměřen na členské knihovny Národního systému poskytované dokumentů. V rámci tohoto programu byly stanoveny ukazatele výkonů a směrnice ke službám, vztahující se k určitým typům knihoven. Aplikace těchto nástrojů kvalitního řízení zajistí, aby byly služby co do standardů a kvality poskytovány na stejných zásadách v různých typech knihoven: na realizaci programu se podílelo 56 knihoven.

- ♦ **Dotace k zajištění rovného přístupu ke službám knihoven**

V letech 2004-2006 došlo k podpoře projektů, které se zaměřily na zlepšení přístupu do budov knihoven a dostupnost jejich služeb zdravotně postiženým. Zvláštní finanční prostředky byly vyčleněny a zpřístupněny pro nákup knihovního softwaru a nástrojů pro nevidomé a zrakově postižené: V rámci tohoto programu obdrželo dotace 128 knihoven. Tato fáze strategie rozvoje knihoven počítá s trvalou podporou, těch, kteří žijí s postižením, a je součástí návrhů, jež mají být předloženy k získání peněz z fondů EU v rámci Plánu rozvoje nového Maďarska. Granty budou poskytnuty jak na rozvoj odpovídající infrastruktury tak také na elektronické služby jako jsou např. interaktivní webové stránky.

- ♦ **Dotační program Národních kulturních fondů**

Finanční prostředky dostupné prostřednictvím tohoto programu jsou pod přímým dohledem ministra školství a kultury. Tento program má výbor pro knihovny, který každoročně doporučuje témata a činnosti, které mají být podpořeny formou nabídek pro financování projektů. Témata jsou obvykle určena strategickými cíli politiky knihoven, ale i dalšími aktivitami jako jsou nákup technického vybavení, projekty zajištění kvality, vydávání odborných publikací nebo organizace různých kampaní knihoven a konferencí. Ty mohou být rovněž podpořeny z tohoto rozpočtu.

Národní Széchényiho knihovna v Budapešti

2. Typy knihoven

Národní Széchényiho knihovna

<http://www.oszk.hu>

Národní Széchényiho knihovna oslavila výročí 200 let od svého založení v roce 2002. Jejím základním posláním je shromažďovat, uchovávat a poskytovat uživatelům dokumenty, které tvoří součást maďarského kulturního dědictví. Knihovna vlastní nejrozsáhlejší sbírku tisků a knih publikovaných v zemi před rokem 1711. Jsou zde uchovávány některé z nejstarších úplných textů v maďarském jazyce, jako jsou například kodexy včleněné do „Pohřebních kázání a modliteb“ (konec 12. století) a „Staré maďarské žalozpěvy Marie“ (13. století) spolu s 32 „korviniany“ z knihovny krále Matyáše. Sbírkou zahrnuje i další historické poklady jako například svazek „Chronica Hungarorum“, první tištěnou knihu v Maďarsku, publikovanou

v roce 1473 a mnoho rukopisů mistrovských děl maďarské literatury.

V roce 2008 měla knihovna 54 637 registrovaných uživatelů. Přibližně 65% uživatelů tvoří studenti a 10% pak výzkumní a vědečtí pracovníci. Knihovna vydává dvakrát ročně Maďarskou národní bibliografii na CD ROMu, ale aktualizace pokrývající poslední tři měsíce jsou také dostupné online na portálu knihovny. Knihovna používá integrovaný systém AMICUS. Retrospektivní katalogizace záznamů lístkového katalogu byla započata v roce 2003 a digitalizace fondu byla zahájena na konci devadesátých let prvními projekty zaměřenými na speciální sbírky.

Maďarský knihovnický institut

Maďarský knihovnický institut, který je národním orgánem pro veřejné knihovny, je součás-

tí organizační struktury Národní Széchényiho knihovny, ale je řízen Oddělením knihoven Ministerstva školství a kultury. Jeho posláním je poskytovat služby, které napomáhají efektivnímu provozu systému knihoven.

K jeho úkolům patří:

- rozvoj vztahů mezi knihovnami a společností
- shromažďování a publikování národních statistik knihoven
- provozování odborné knihovny shromažďující a poskytující dokumenty z oboru knihovní a informační vědy
- provádění výzkumné a vývojové činnosti zaměřené na národní systém knihoven a využívání jejich služeb
- spolupráce na celoživotním vzdělávání knihovníků a školení knihovníků

Národní knihovnická rada

Národní knihovnická rada byla ustavena v roce 1999 jako poradní orgán dohlížející na záležitosti týkající se funkčnosti a strategického rozvoje oblastí knihoven. Sestává z 9 členů, kteří jsou voleni na období čtyř let. Rada také sleduje a vyslovuje svůj názor na otázky rozvoje a financování činnosti Národní Széchényiho knihovny a Maďarského knihovnického institutu resp. postupu podle statutů těchto organizací a Zákona o knihovnách. Knihovnická rada podává hlášení a zpravuje o své činnosti ministra školství a kultury.

Vysokoškolské knihovny

Počet maďarských knihoven na vysokých školách a učilištích vyššího vzdělávání, soukromých i financovaných státem, činil v roce 2008 téměř 180. Většina z nich působí jako „knihovny otevřené všem uživatelům“ a všechny univerzitní knihovny jsou členy systému Národního systému poskytování dokumentů. Ekonomické a sociální změny v letech devade-

sátých měly na vysokoškolské knihovny značný vliv. Počet studentů v institucích vyššího vzdělávání během posledních deseti let dramaticky stoupl, což se odrazilo v nebývalém zvýšení využití fondů a služeb vysokoškolských knihoven. Rozvoj akademických institucí byl také ovlivněn procesem integrace univerzit a vyšších škol, který začal koncem devadesátých let. Slučování institucí přineslo vysokoškolským knihovnám mnoho problémů jak na organizační, tak také provozní úrovni a vyžádalo si vyšší úroveň sdílení zdrojů a spolupráce. Vysokoškol-

Knihovna Ference Rákocziho II

ské knihovny poskytují ve zvýšené míře online služby včetně přístupu k licencovaným časopisům v elektronické podobě a databázím. Mezi obvyklé činnosti vysokoškolských knihoven patří vyhledávání možností financování vysokoškolské literatury, vyjednávání licenčních podmínek a správa elektronických zdrojů. Vysokoškolské knihovny získaly také značné zkušenosti na úseku digitalizace.

Odborné knihovny

Odborné knihovny budují své sbírky pro určité vědní obory. U tohoto typu knihoven jsme svědky obrovské různorodosti, jak pokud jde o orgány, které je financují, tak pokud jde o historii, fondy a skupiny uživatelů. Patří mezi ně knihovny státem financovaných výzkumných ústavů, Knihovna Maďarské akademie věd, Maďar-

ská parlamentní knihovna, firemní knihovny, muzejní knihovny, lékařské knihovny státních nemocnic a knihovny neziskových organizací. V roce 2008 existovalo 370 odborných knihoven, z nichž 170 obdrželo status „knihoven otevřených všem uživatelům.“ Devět knihoven shromažďuje literaturu na národní úrovni: tyto knihovny spolupracují na vytváření Národního systému poskytování dokumentů a poskytují záznamy do Maďarského národního souborného katalogu. Rovněž odpovídají za zpracování a poskytování odborných tematických bibliografií, oborových databází, oborových přehledů literatury, překladů a studií.

Veřejné knihovny

Všechny místní úřady jsou povinny zajistit služby knihoven svým občanům. Krajské a městské úřady jsou ze zákona povinny provozovat veřejnou knihovnu, zatímco menší obce si mohou vybrat, zda budou provozovat knihovnu samy nebo ve spolupráci s jinými obcemi anebo zda si budou objednávat služby knihoven prostřednictvím Národního systému služeb pro venkovské oblasti.

Všechny krajské, městské a vesnické knihovny musejí být registrovány jako „knihovny otevřené všem uživatelům“ a odpovídat tak požadavkům stanoveným v Zákoně o knihovnách. V Maďarsku je 20 krajských knihoven, téměř 300 městských knihoven a přes 2500 vesnických knihoven.

Veřejné knihovny plní také některé zvláštní úkoly jako je např. shromažďování dokumentů a informací místního významu, pomoc uživatelům při vyhledávání relevantních informačních zdrojů k otázkám a problémům každodenního života a podpora celoživotního vzdělávání.

Školní knihovny

V Maďarsku je téměř 4 000 školních knihoven. Podmínky jejich provozu, budování knihovnických fondů a jejich úkoly jsou definovány příslušnými vzdělávacími institucemi, v jejichž rámci působí. Statistické údaje poskytují školní knihovny Národní pedagogické knihovně a muzeu. Tato instituce také provádí odbornou koordinaci na úseku školních knihoven. V roce 1995 zavedly Národní osnovy vyučování knihovnickým dovednostem jako povinný předmět.

Vybrané statistické údaje o maďarských knihovnách (2003-2008)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Počet knihoven	3 615	3 584	3 588	2 742	2 099	2 073
Počet míst na nichž se poskytují služby knihoven	5 386	5 190	5 077	3 891	4 161	4 397
Prostory (m ²)	735 248	741 429	749 372	862 864	857 796	1 066 802
Fondy (dokumenty)	114 510 976	114 103 722	115 569 203	97 422 224	100 127 274	99 071 702
Počet registrovaných čtenářů	2 211 852	2 198 097	2 261 097	2 314 406	2 218 656	2 279 332
Počet návštěv knihovny	28 923 774	28 132 176	28 106 461	30 674 343	27 771 514	26 845 445
Počet výpůjček	42 482 897	39 994 562	38 786 784	38 079 899	34 089 945	33 150 687
Počet výpůjček MVS	139 198	138 829	138 406	140 085	95 385	98 595

3. Souborné katalogy a národní elektronické služby

Maďarský národní souborný katalog

Magyar Országos Közös Katalógus (MOKKA)

<http://www.mokka.hu>

a

Databáze údajů o dostupnosti knihovnických jednotek Národního systému poskytování dokumentů

<http://odr.lib.klte.hu>

Na konci devadesátých let minulého století 15 knihoven (včetně Národní Széchényiho knihovny, nejdůležitějších vysokoškolských, odborných, vědeckých knihoven a Metropolitní knihovny Ervina Szabó v roli ústřední veřejné knihovny v zemi) oznámilo svůj záměr spojit síly k vybudování Národního souborného katalogu založeného na existenci jednotné databáze. Tato zakládající skupina účinně pokryla 100% maďarské produkce publikací a 70% titulů zahraniční literatury ze sbírek maďarských knihoven. V roce 2002 Národní Széchényiho knihovna převzala odpovědnost za provoz a rozvoj tohoto Národního souborného katalogu známého jako MOKKA. MOKKA zpřístupňuje záznamy souborného katalogu s cílem vyhnout se duplicitám při katalogizaci. Databáze také podporuje retrospektivní katalogizaci prováděnou maďarskými knihovnami. Na základě „Korvínova softwaru“ nabízí standardní, uživatelsky přívětivý systém, projektovaný tak, aby mohl být využíván jak knihovníky, tak také čtenáři. Rozvoj katalogu je financován prostřednictvím různých grantů na zdokonalení informačních a komunikačních technologií v zemi.

Katalog Národního systému poskytování dokumentů obsahuje jak bibliografické údaje tak také lokační. Lokační databáze umožňuje kterémukoliv uživateli v kterékoliv knihovně v zemi najít určitý dokument, zjistit v které knihovně je, v jaké formě může být zpřístupněn a předložit požadavek na jeho výpůjčku. Katalogizační záznamy nabízejí odkazy k domovským stránkám a OPAC knihoven, které dokument vlastní. Z téhož záznamu může být zprostředkována

prostřednictvím systému i výpůjčka MVS. Databáze je v provozu od roku 2000.

Fondy Evropské unie umožňují provést fúzi MOKKA a lokační databáze Národního systému poskytování dokumentů. Systém sdílené katalogizace bude aktualizován, a rozšířená MVS bude vycházet ze společné databáze. Příslušná infrastruktura byla zdokonalena již v minulých letech. Další důležitý projekt se v budoucnosti zaměří na zvýšení bezpečnosti zprovozněním zrcadlového serveru a vytvoření vývojového zázemí ve dvou dalších institucích.

Registr materiálů muzejní hodnoty

Muzeális könyvtári dokumentumok nyilvántartása (MKDNY)

<http://www.mokka.hu/?q=mokka-r/bemutatas/muzealisdokumentumok>

Ministerstvo pro kulturní dědictví vydalo v roce 2005 nařízení o povinnosti knihoven registrovat materiály muzejní hodnoty ve fondu a dodávat tyto údaje do ústředního katalogu vedeného Národní Széchényiho knihovnou. Totéž nařízení obsahuje také povinnost vést registr materiálů knihovny, označených jako chráněné Úřadem pro ochranu kulturního dědictví.

Národní databáze periodik

Nemzeti Periodika Adatbázis (NPA)

Národní databáze periodik, provozovaná Národní Széchényiho knihovnou, je ústředním katalogem zahraničních časopisů, které jsou ve vlastnictví maďarských knihoven. Tato databáze obsahuje bibliografické údaje o téměř 61 tisících titulech (časopisy, noviny, zprávy, ročenky atd.), více než 120 000 údajů o dostupnosti knihovnických jednotek a téměř milion dat vztahujících se k výtiskům obsahujícím lokační údaje. Nejstarší čísla časopisů pocházejí až z roku 1665. Údaje jsou poskytovány v současné době 400 knihovnami. Jako nový rys této služby lze uvést, že NPA také slouží od roku 2005 jako ústřední katalog

maďarských časopisů spravovaný členskými knihovnami Národního systému poskytování dokumentů.

Licencování elektronických dokumentů z oblasti vědy

S dostupností širokopásmového internetu a počítačů se téměř ve všech typech knihoven přístup k informačním pramenům v mezinárodním měřítku značně rozšířil. Avšak licencování mezinárodních vědeckých časopisů a databází představuje pro rozpočty jednotlivých knihoven velkou zátěž. V devadesátých letech byly licenční záležitosti organizovány prostřednictvím konsorcií menších knihoven a příslušné částky hrazeny z různých státních grantů. V roce 2001 byla založena národní agentura zaměřená na licencování elektronických dokumentů z oblasti vědy pro všechny státem zřízené univerzity a vysoké školy (Elektronikus

Információszolgáltatás – EISZ). Národní konsorcium udělující licence na celý okruh služeb včetně „Science Direct“ a „Web of Science“ bylo také rozšířeno na čtyři odborné knihovny s národní pravomocí. Od roku 2003 Ministerstvo školství a kultury koordinuje další velkou licenční akci: toto národní konsorcium poskytuje přístup k multidisciplinárnímu souboru databází z EBSCO Publishing a rozšiřuje se nejen o vysokoškolské a vědecké knihovny, ale také o veřejné a další neziskové knihovny. Vedle těchto licencí národního významu působí v zemi i menší konsorcia zaměřená na specifické vědecké obory. Tyto licence mohou být hrazeny ze zvláštního rozpočtu té které knihovny, ale Ministerstvo školství a kultury má také zvláštní rozpočet pro zkvalitňování sbírek vysokoškolských knihoven, který může být využit i pro subskripci zahraničních časopisů a databází. Tento rozpočet je zveřejňován v rámci ročního grantového programu.

Metropolitní knihovna Ervina Szabó v Budapešti

4. Digitální knihovny

Maďarská elektronická knihovna

Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK)

<http://www.mek.oszk.hu>

Maďarská elektronická knihovna začala pracovat na principu občanské iniciativy v roce 1994. Díky úsilí skupiny nadšených knihovníků horlivých založit elektronickou knihovnu se tato iniciativa stala projektem Národního rozvojového programu informační infrastruktury a obdržela státní dotaci pro další realizaci. Od roku 1999 je Maďarská elektronická knihovna součástí Národní Széchényiho knihovny a tvoří jeden z jejích odborů.

Národní archiv a databáze elektronických periodik

Elektronikus Periodika Archivum és Adatbázis (EPA)

<http://epa.oszk.hu>

EPA je bibliografická databáze, která shromažďuje, archivuje a zpřístupňuje maďarská elektronická periodika a periodika vztahující se k Maďarsku volně dostupná na internetu nebo serverech státem financovaných vysokoškolských nebo vědeckých institucí a knihoven. Těmito zdroji mohou být digitální verze tištěných periodik

Knihovna Mórócze Zsigmonda v Nyíregyháza

Maďarská elektronická knihovna se zaměřuje na shromažďování a ochranu volně dostupných dokumentů v elektronické podobě vztahujících se k Maďarsku a střední Evropě pokud jde o kulturu, vzdělávání a vysokoškolský výzkum. Dokumenty jsou shromažďovány z celé řady zdrojů: z WWW, od vydavatelů a samotných autorů. Maďarská elektronická knihovna také koordinuje projekt digitalizace velkých rozměrů nazvaný „Digitální knihovna maďarských studií“, který zpřístupní online tisíce knih a referenčních prací, jež se vztahují ke studiu maďarských reálií.

nebo dokumenty, které vznikly pouze v digitální podobě. Navíc k ústředně prohledávané databázi metadat a vstupních informací o těchto elektronických zdrojích, EPA rovněž poskytuje další služby hostitelského serveru a nabízí plno-textové dokumenty na základě dohody s vydavateli těchto zdrojů.

Bibliotheca Corviniana Digitalis

<http://www.corvina.oszk.hu>

Ambiciózní program Národní Széchényiho knihovny byl zpracován za účelem převede-

ní fondu knihovny Krále Matyáše do virtuální podoby („Bibliotheca Corviniana“). Virtuální knihovna v současné době zpřístupňuje v digitální podobě 36 corvinian ze sbírky Národní knihovny a poskytuje informace o všech ostatních „corvinianech“ uchovávaných ve 14 zemích po celém světě. Navíc k digitalizaci rukopisů se buduje komplexní databáze, která bude obsahovat úplný kodikologický popis kodexů a bude je uvádět v umělecko-historickém kontextu i s úplnou bibliografií knihovny Krále Matyáše.

Maďarská knihovna digitálních obrazů

Magyar Digitális Képkönyvtár

<http://www.kepkonyvtar.hu/>

Maďarská knihovna digitálních obrazů byla vyvíjena Národní Széchényiho knihovnou ve spolupráci s 48 maďarskými knihovnami v letech 2008-2009. Projekt byl financován Ministerstvem školství a kultury. Stále se rozšiřující sbírka obsahuje obrazy ze sbírek Národní knihovny a hungarika z jiných sbírek a zdrojů, jako jsou kodexy, sbírky obrázků vztahujících se k místní historii, pohlednice, plakáty a ostatní obrazové dokumenty (např. naskenované rukopisy). Tento reprezentativní výběr byl vytvořen pro výchovné, kulturní a výzkumné účely. Poskytuje vynikající přehled o kulturním dědictví uchovávaném v knihovnách. Obrazy mohou být bezplatně využívány pro účely vzdělávání i zábavy. Jejich komerční využití však vyžaduje předběžné povolení od příslušných knihoven, které jsou držiteli autorských práv. V roce 2009 se Ministerstvo školství a kultury rozhodlo doplnit tuto digitální knihovnu obrazy z lokálních sbírek studijních materiálů městských knihoven.

Digitální knihovna Jánose Neumanna

Neumann János Digitális Könyvtár

http://www.neumann-haz.hu/index_en.html

Digitální knihovna Jánose Neumanna byla založena v roce 1997 jako státem financovaná nezisková organizace pro realizaci různých pro-

jektů na poli digitalizace kulturního dědictví. V současné době jde o projekty „Národní audiovizuální archiv“ a „Národní archiv digitálních dat“ (viz níže).

Digitalizace fondů knihoven se řídí „Národním plánem digitalizace knihoven“ vydaným v roce 2006. Projekty zahrnují v souladu s iniciativou „Evropská digitální knihovna“ vytvoření Národní digitální knihovny a poskytnutí přístupu k digitálním dokumentům chráněným copyrightem rozšířením výše uvedených sítí „Národní audiovizuální archiv“ a „Národní archiv digitálních dat“.

Národní audiovizuální archiv

Nemzeti Audiovizuális Archívum (NAVA)

<http://www.nava.hu>

NAVA je digitální archiv povinných výtisků (nebo spíše kopií) programů vyrobených v Maďarsku maďarskými televizními kanály a rozhlasovými stanicemi. Podle zákona CXXXVII/2004 začal fungovat v roce 2005. Záznamy databáze jsou bezplatně přístupné na internetu. Znění pozdějších předpisů maďarského autorského zákona povoluje přístup veřejnosti k úplným záznamům dokumentů pro výzkumné účely prostřednictvím služeb specializované sítě („pracovní stanice NAVA“), kterých je možno využívat v knihovnách, muzeích, audiovizuálních archívech a vzdělávacích institucích.

Národní archiv digitálních dat

Nemzeti Digitális Adattár (NDA)

<http://www.nda.hu>

Součástí národních strategií rozvoje informačních a komunikačních technologií a akčních plánů bylo i přidělování státních dotací na realizaci většího počtu projektů zaměřených na digitalizaci prováděnou knihovnami, muzei a také dalšími vědeckými a kulturními institucemi. Nicméně koordinace, která by zabránila paralelnímu digitalizačnímu úsilí, byla velmi slabá a udržitelnost a další pokračování realizace projektů záviselo úplně na dostupnosti

průběžného státního financování. Reakcí na tuto situaci bylo zveřejnění Strategie maďarské informační společnosti v roce 2003. V oddíle věnovaném digitalizaci kulturního dědictví podpořila tato strategie nutnost koordinace a standardizace při zpřístupňování digitálních zdrojů. Národní archiv digitálních dat zřízený v roce 2003 se snaží plnit tuto koordinační funkci pro projekty digitalizace v knihovnách, muzeích, archivech a dalších veřejných institucích. NDA sám sebe považuje za program realizovaný na základě vzájemné spolupráce, který vychází z využití standardního meta-informačního systému a procesu sdílení dat, umožňuje spolupráci partnerských institucí na vysoké úrovni a zajišťuje uživatelům nejvyšší stupeň integrace obsahu dokumentů a služeb. V sou-

časné době může být zpřístupněno prostřednictvím vyhledávacího stroje NDA více než 300 000 dokumentů v digitální podobě z 60 digitálních knihoven.

LIBINFO-národní online referenční služba- <http://libinfo.oszk.hu>

LIBINFO je sdílená online informační služba maďarských knihoven, která je poskytována a koordinována Národní Széchényiho knihovnou a provozována velkým konsorciem knihoven, vysokoškolských a výzkumných institucí a dokonce jednotlivců. Dotazy mohou být předkládány prostřednictvím online dotazovacího formuláře a jsou zodpovězeny do 48 hodin referenčními knihovníky, kteří na poskytování této služby spolupracují.

5. Knihovnictví v Maďarsku

Podle statistiky z roku 2008 pracuje v maďarských knihovnách téměř 10 100 zaměstnanců. Analýza kvalifikačních předpokladů pracovníků přináší údaje, které svědčí o tom, že v knihovnách pracuje:

- 5817 kvalifikovaných knihovníků s vysokoškolským vzděláním nebo pomaturitním odborným vzděláním v oboru KIV (knihovní a informační věda)
- 2818 zaměstnanců knihoven s vyšším vzděláním mimo obor KIV
- 1463 administrativních pracovníků včetně technického personálu

Knihovnictví v Maďarsku čelilo v posledních patnácti letech mnoha problémům a výzvám. Služby knihoven v zemi stejně jako v celém světě ovlivnil především rychlý rozvoj nových technologií. Současně přinesla politická a ekonomická transformace v devadesátých letech minulého století v Maďarsku a ostatních zemích střední a východní Evropy mnoho změn ve struktuře, financování a provozních podmínkách knihoven. Výsledkem tohoto procesu bylo, že maďarské knihovnictví muselo přehodnotit a znovu definovat místo a roli knihoven v novém prostředí. Byly

také vedeny regionální diskuse o nejdůležitějších problémech budoucnosti knihovnické profese: hlavními tématy byly znalosti, dovednosti, postoje a osobní kvality, které profese vyžaduje stejně tak jako obsah a struktura odborného vzdělávání. Bylo zpracováno několik studií o pracovních podmínkách, platech, sociálních otázkách a příležitostech ke kariéernímu rozvoji knihovníků. Také byly diskutovány další faktory ovlivňující situaci odborníků v knihovnách jako například „prestíž profese“ a pohled veřejnosti na ni.

Nové úkoly a poskytované služby také nastolily řadu etických otázek vztahujících se ke knihovnické praxi. Na základě širšího odborného konsensu byl v roce 2006 zveřejněn Etický kodex maďarského knihovnictví. Tento dokument stanovil:

- odpovědnosti vyplývající z poskytování veřejných služeb
- požadavky na postoje pracovníků při zprostředkovávání kulturních hodnot občanům
- zásady dodržování a vymáhání všeobecných předpisů vztahujících se ke správě informací v prostředí knihoven (osobní práva, autorský zákon)

6. Odborné vzdělávání

Až do konce devatenáctého století získával personál maďarských knihoven nezbytné znalosti a dovednosti pouze v rámci každodenní praxe. První školení v oblasti knihovnictví se uskutečnilo v roce 1898 a četné kurzy byly pak pořádány v období mezi dvěma světovými válkami pro personál nejdůležitějších maďarských knihoven a další občany, jejichž vzdělání se opíralo o humanitní vědy a chtěli svou kariéru spojit s prací v knihovně.

Knihovna Uměleckoprůmyslového muzea v Budapešti

První vysokoškolský učební program zaměřený na knihovnictví byl uveden univerzitou v Budapešti v roce 1948. Původně pětiletý program postgraduálního vzdělávání byl do značné míry historicky zaměřen. Praktické dovednosti a aplikace informačních technologií a počítačů byly do programu postupně včleňovány během následujících desetiletí a s KIV jako univerzitním studijním oborem začaly univerzity v Debreceu, Szegedu a Peci.

Navic k oddělením knihoven univerzit tradičně zaměřených na výzkum, začalo také několik vysokých škol s odborným vzděláváním v oblasti KIV ve formě čtyřletých učebních programů. S tímto praktičtější typem výuky KIV začala Vysoká škola pro přípravu učitelů v Budapešti v roce 1951. Výuka KIV se postupně rozšiřovala na další univerzity a vysoké školy a dostupnějšími se stávaly stále rozmanitější formy studia .včetně dálkového studia a studia při zaměstnání.

Poslední výzva, pokud jde o výuku KIV, přišla, když se Maďarsko stalo právoplatným členem Evropské unie. V souladu s Boloňskou dohodou prošel maďarský systém vyššího vzdělávání celkovou restrukturalizací a nový systém vstoupil v platnost v září 2006. Výsledkem úsilí učilišť odborného knihovnického vzdělávání a představitelů širší odborné veřejnosti během přípravy příslušné legislativy bylo zachování statusu KIV co do samostatnosti a významnosti a jeho udržení v samostatném tříletém bakalářském programu, který je v současné době nabízen ve 13 institucích vyššího vzdělávání. Pokračování v magisterských programech bylo schváleno menším počtem knihovnických kateder. Předpokládá se, že toto vzdělávání bude i nadále populární, poněvadž studenti, kteří ukončili vzdělání v oboru KIV, mohou najít různé pracovní příležitosti nejen v knihovnách nebo jiných institucích uchovávajících kulturní dědictví, ale i dalších organizacích, které poskytují informační služby.

K zajištění odborného rozvoje knihovníků a podpory celoživotního vzdělávání ustanovení Zákona CXL z roku 1997 vymezují strukturu a financování systému dalšího vzdělávání. Další vzdělávání probíhá v 7letém cyklu. Vyžaduje se, aby personál knihoven navštěvoval minimálně 120 hodin kurzů dalšího vzdělávání během období 7 let. Příslušné kurzy musí být schváleny Akreditační komisí KIV a financování povinného systému vzdělávání je zajišťováno Ministerstvem školství a kultury.

7. Nové a renovované budovy knihoven

Nové budovy knihoven

Ústřední knihovna Korvínovy univerzity, Buda-
pešť (2007)

<http://www.lib.uni-corvinus.hu>

Krajská knihovna a informační středisko J. P.
Méliusze, Debrecín (2007)

<http://www.hbmk.hu>

Univerzitní knihovna Univerzity západního
Maďarska v Szombathély, Szombathely (2006)

<http://www.bdtf.hu/konyvtar>

Kenézyho knihovna přírodních věd, Debrecín-
ská národní a univerzitní knihovna (2005)

<http://kenezylib.unideb.hu>

Knihovna Univerzity v Szegedu (2004)

<http://www.bibl.u-szeged.hu>

Městská knihovna Istvána Halise, Nagykanizsa
(2001) <http://www.halisanagykanizsa.bibl.hu>

Renovované budovy knihoven

Ústřední knihovna Vysoké školy Károly Ester-
házyho, Eger (2006)

<http://www.ektf.hu/konyvtar>

Knihovna a archiv Pannonské univerzity,
Veszprém (2006)

<http://konyvtar.uni-pannon.hu>

Krajská a městská knihovna Zsigmonda Móricze,
Nyíregyháza (2005) <http://www.mzsk.hu>

Městská knihovna a informační centrum, Jászberé-
ny (2005) <http://www.c3.hu/~libjbereny>

Knihovna Dániela Berzsenyi, Szombathely (2002)

<http://www.bdmk.hu>

Knihovna zahraniční literatury, Budapešť (2001)

<http://www.oik.hu>

Ústřední knihovna Metropolitní knihovny Ervina
Szabó, Budapešť (1998) <http://www.fszek.hu>

Univerzitní knihovna v Számitógépes

8. Knihovnické časopisy a odborné publikace z oblasti knihovnictví a informační vědy v Maďarsku

Maďarské knihovnické rozhledy

Magyar Könyvszemle

ISSN 0025-0171

„Maďarské knihovnické rozhledy“ byly poprvé vydány v roce 1876, téhož roku, kdy bylo zahájeno vydávání „Časopisu knihoven“. Periodikum se velmi brzy stalo širokým fórem výzkumné práce zaměřené na knihovny a knihovnictví v Maďarsku a je také úzce spojeno s vydáváním Maďarské národní bibliografie. Časopis si udržel svou tradici, pokud jde o obsah: ve čtvrtletních intervalech přináší vysokoškolské studie z dějin knihy, literatury, tisku, médií, cenzury a knihoven. „Maďarské knihovnické rozhledy“ jsou publikovány společně „Institutem pro studium literatury“ Maďarské akademie věd a Národní Széchényiho knihovnou.

Knihovnický přehled

Könyvtári Figyelő

ISSN 0023-3773

<http://www.ki.oszk.hu/kf/index.html>

Časopis Knihovnický přehled byl založen v roce 1955 s původním zaměřením na recenzování odborné literatury ze zahraničí. Dnes obsahuje teoretické studie, literární přehledy, zprávy z konferencí a recenze knih. Jsou také publikována resumé vybraných článků ze zahraničních časopisů z oblasti knihovnictví a informační vědy v maďarském jazyce. Články jsou vybírány podle aktuálních zájmů maďarských knihovníků a také podle vývojových trendů a nových služeb, na kterých jsou pracovníci zainteresováni. Knihovnický přehled je vydáván čtvrtletně Národní Széchényiho knihovnou a indexován několika mezinárodními bibliografickými databázemi.

Knihy, knihovny, knihovníci

Könyv, Könyvtár, Könyvtáros

ISSN 1216-6804

<http://www.ki.oszk.hu/3k>

Tento měsíčník se především zaměřuje na knihovníky veřejných knihoven. Začal vycházet

v padesátých letech a jeho hlavními tématy byla propagace knih, literatury a čtení. Dnes je vydáván Národní Széchényiho knihovnou a pokrývá široký okruh témat od strategických otázek, dějin knihy a knihoven přes služby knihoven až k otázkám metodologickým.

Dopisovatel knihovny

Könyvtári Levelező/lap

ISSN 0865-1329

<http://www.vein.hu/library/iksz/serv/kll/index.html>

Tento měsíčník je vydáván Spolkem knihoven a informačních institucí. Nabízí novinky a zprávy o současných problémech v oblasti maďarského knihovnictví a každodenního života knihoven. Už jeho název naznačuje, že jeho cílem je stát se fórem pro zveřejňování zpráv knihovníků a výměnu odborných informací.

Vědecké a technické informace

Tudományos és Műszaki Tájékoztató

ISSN 0041-3917 <http://tmt.omikk.bme.hu/>

Od jeho založení v roce 1954 je tento měsíčník věnován publikování článků vztahujících se jak k teoretickým tak také praktickým aspektům knihovny a informační vědy a podpoře nejnovějších informačních technologií v maďarských knihovnách. Koncem let osmdesátých to byl první časopis z oblasti KIV, který uvedl novou rubriku zaměřenou na CD ROM a online produkty a služby, internetové zdroje a informace z Evropské unie. Časopis je vydáván Univerzitou technologie a ekonomiky v Budapešti.

Knihovny a vzdělávání

Könyv és Nevelés

ISSN 0454-3475

<http://www.opkm.hu/konyvesnevelés>

Tento čtvrtletník je vydáván Národní pedagogickou knihovnou a muzeem a především určen knihovníkům školních knihoven. Zve-

řejňuje články zaměřené na výchovu ke čtení, metodologické problémy a nástroje vzdělávání. Také jsou publikovány recenze na učebnice a související bibliografie a je zde rubrika věnovaná literatuře pro děti a mládež.

Abstrakty z maďarské knihovní a informační vědy

ISSN 0046-8304

Tento časopis, vycházející každé dva roky a zveřejňující abstrakty odborných prací z KIV v anglickém jazyce, vznikl při příležitosti 38. konference IFLA, která se konala v Budapešti v roce 1972. Jeho cílem bylo zpřístupňovat nejdůležitější publikace (studie, články, monografie a konferenční dokumenty) z výzkumu v maďarském knihovnictví a informační vědě v mezinárodním měřítku. V periodiku je rov-

něž zveřejňována krátká bibliografie cizojazyčných publikací s tématy vztahujícími se k Maďarsku ze zahraničních časopisů z oblasti knihovnictví a informační vědy. Časopis je vydáván Maďarským knihovnickým institutem.

Regionální knihovnické časopisy a zpravodaje

Navíc k těmto časopisům, které mají národní působnost, vydávají také krajské a městské knihovny svá vlastní periodika a zpravodaje. Tyto časopisy přináší zprávy o každodenním provozu obecních knihoven, slouží jako publikační fórum pro zpřístupňování informací z místní historie a informací lokálního charakteru a propagují činnost regionálních sítí odborných sdružení profesí.

9. Profesionální sdružení knihovníků a knihoven v Maďarsku

Svaz maďarských knihovníků

Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE)

<http://www.mke.oszk.hu/>

Založen v roce 1935; Svaz maďarských knihovníků je nejstarším profesním sdružením v oblasti knihoven v Maďarsku. Sdružuje 2 200 individuálních a 60 institucionálních členů.

Hlavní cíle tohoto profesního sdružení jsou:

- pomoc při tvorbě a zavádění národní knihovnické a informační strategie
- zastupování knihovnictví v národních strategických rozvoje
- ochrana zájmů knihovníků a informačních pracovníků
- poradenská činnost při budování strategických partnerství s úřady, sponzory a institucemi jiných resortů
- podpora zlepšování činnosti knihoven na úseku styku s veřejností (public relations)
- podpora spolupráce knihoven jak na národní, tak také mezinárodní úrovni
- podpora odborného rozvoje knihovníků

Svaz řídí 20 místních skupin organizovaných na krajské úrovni; Členové se také realizují v deseti odborných sekcích, které sdružují zájemce podle typu knihovny, druhu služeb nebo dalších společných oblastí zájmu. Členové mohou být registrováni ve více sekcích.

Výroční konference svazu, která se koná v červenci a přiláká každý rok 600-800 účastníků, se stala nejdůležitější odbornou událostí maďarského knihovnictví. Každé dva roky se spolu s touto celostátní akcí koná také mezinárodní konference maďarských knihovníků žijících v zahraničí.

Sdružení knihoven a informačních institucí Informatikai és Könyvtári Szövetség

<http://vein.hu/library/iksz>

Sdružení knihoven a informačních institucí bylo založeno v roce 1990 a stalo se velkou národní organizací sdružující více než 200 institucionálních členů. Jejím posláním je zvyšování a posilování prestiže knihoven jak na národní, tak také místní úrovni rozvíjením dalších činností knihoven a pozvednutím úrovně služeb

knihoven a spolupráce různých typů knihoven k vzájemnému prospěchu. Sdružení knihoven a informačních institucí má četné pobočky vzniklé na principu regionálním, na základě stejných problémů určitých typů knihoven nebo stejných odborných zájmů. Vydává „Dopisovatele knihovny“ a publikovalo řadu odborných publikací o řízení knihoven.

Ostatní profesní organizace

V posledních 10-15 letech vzniklo i mnoho dalších profesních organizací zastupujících knihov-

níky různých typů knihoven. Nejdůležitějšími jsou Sdružení knihovníků univerzitních knihoven (Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma – EKE), Sdružení učitelů-knihovníků (KTE), Sdružení knihovníků kolejních a fakultních knihoven (Főiskolai és Kari Könyvtárigazgatók Szövetsége- FKKSZ), Sdružení církevních knihoven (Egyházi Könyvtárak Egysülése-EKE), Maďarské sdružení pro četbu a čtení (HUNRA), Sdružení maďarských lékařských knihoven (Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége – MOKSZ) a PUBLIKA- Skupina veřejných knihoven (Publika Magyar Könyvtári Kör).

10. Mezinárodní vztahy

Nejprestižnější vědecké knihovny a hlavní profesní sdružení se staly aktivními členy různých mezinárodních organizací např. IFLA-International Federation of Library Associations and Institutions (Mezinárodní federace knihovnických sdružení a institucí), EBLIDA-European Bureau of Library, Information and Documentation Associations (Evropská kancelář knihovnických, informačních a dokumentačních sdružení) a LIBER-Ligue des bibliothèques européennes de recherche (Sdružení evropských vědeckých knihoven). Národní Széchényiho knihovna má rovněž velmi aktivní vztahy s jednotlivými národními knihovnami a dalšími sdruženími knihoven a knihovníků včetně vysokoškolských a kulturních organizací po celém světě jako je např. CENL (Conference of European National Librarians-Konference ředitelů evropských národních knihoven), CERL (Consortium of European Research Libraries-Konsorciium evropských vědeckých knihoven) nebo. Gutenberg-Gesellschaft a ABDOS (Arbeitsgemeinschaft

der Bibliotheken und Dokumentationsstellen der Ost-, Ostmittel- und Südosteuropaforschung-Sdružení knihoven a dokumentačních středisek pro výzkum východní, střední a jihovýchodní Evropy).

British Council, Goethe Institut a Institut Français významnou měrou pomohly maďarským knihovnám při navazování mezinárodních vztahů. Tyto instituce také poskytly finanční dotace na pořádání různých konferencí, realizaci odborných projektů a stipendia pro jednotlivce. Během posledních deseti let spolupracovaly maďarské knihovny na mnoha projektech podporovaných Evropskou unií (CALIMERA, EDL, ENRICH, ENTITLE, EOD, Europeana, MINERVA, NAPLE, PULMAN, TEL-ME-MOR).

Maďarská profesní sdružení pravidelně spolupracují s partnerskými organizacemi v ostatních evropských zemích a odborná pozornost je také věnována maďarským menšinám v sousedních zemích.

11. Knihovnické soutěže a ceny

Knihovna roku

Od roku 1996 zveřejňuje Oddělení knihoven Ministerstva školství a kultury každoročně nominace na ocenění Knihovny roku. Cílem této soutěže je podpora inovačních snah knihoven a významného zlepšení kvality jejich služeb, tak

aby se staly integrální součástí místní komunity. Návrhy musejí být doplněny podpůrnými dokumenty jako například zpětnou vazbou od uživatelů a hodnocením. Dotace může být udělena knihovně jakéhokoliv typu.

Knihovna roku je vybírána komisí, jejímiž členy jsou

představitelé profesních organizací. Cenu předává ministr školství a kultury během Týdne knihoven, který se uskutečňuje každoročně v říjnu.

Cena Ference Széchényiho

Tato cena pojmenovaná po zakladateli Národní knihovny je udělována jednomu nebo dvěma odborníkům z knihovny, muzea či archivu za odborné výsledky výjimečně vysoké kvality.

Cena Józsefa Szinnyei

Tato cena je udělována každý rok šesti knihovníkům za vynikající odbornou činnost během delšího období a iniciativy, které významně ovlivnily vývoj knihovnictví v Maďarsku.

Cena za přínos maďarskému knihovnictví

Tato výroční cena je udělována od roku 2006 Sdružením knihoven a informačních institucí dvěma jednotlivcům a/nebo institucím jako ocenění jejich úsilí o realizaci cílů maďarského knihovnictví.

12. Knihovnické akce a kampaně

Výroční konference Svazu maďarských knihovníků

Velká akce, které se účastní 600-800 členů Svazu se koná každý rok v létě. Je hlavním fórem pro prezentaci názorů, odborných úspěchů a diskusí o odborných problémech knihovnictví v Maďarsku a setkávají se na ní knihovníci ze všech typů knihoven. Má podobnou strukturu a organizaci jako výroční konference IFLA.

Kampaň pro maďarské knihovny

Je koordinována Sdružením knihoven a informačních institucí a koná se každý rok v říjnu. Tato kampaň vlastně zrcadlí cíle týdnů knihoven organizovaných v mnoha jiných zemích světa. Jejím cílem je zvýšit povědomí veřejnosti o hodnotě knihoven ve znalostní společnosti prostřednictvím různých akcí knihoven a jejich širokého mediálního pokrytí (TV, rozhlas a noviny). Během jednoho týdne se konají konference,

Pamětní medaile Bibliotheca

Tato medaile je každoročně udělována deseti knihovníkům za vynikající výsledky v knihovnictví, knihovní vědě nebo knihovnické praxi.

Pamětní medaile Svazu maďarských knihovníků

Od roku 1985 je tato medaile jednou z forem ocenění práce pro Svaz. Je udělována pěti knihovníkům – personálu Svazu nebo i jiným členům, kteří dobrovolně připravovali organizaci národních kampaní a akcí a výroční konference.

Mladý knihovník roku

Akce je podporována každoročně Sdružením maďarských knihovníků a Sdružením knihoven a informačních institucí; titul je udělován každý rok jednomu knihovníku, který ještě nedosáhl věku 33 let za vynikající odborné výsledky.

výstavy a literární akce po celé zemi a knihovny využívají této možnosti k propagaci svých služeb a pozvednutí úrovně svých public relations.

Slavnost internetu

Maďarsko se připojilo k Slavnosti internetu v roce 2000 a knihovny se staly klíčovými účastníky této jednotýdenní kampaně. Pro širokou veřejnost jsou pořádány různé programy podporující hodnoty internetu, informačních a komunikačních technologií a online komunit a mnoho programů organizovaných veřejnými knihovnami je zaměřeno zvláště na rodiny, jsou na ně zváni děti spolu s rodiči a prarodiči, aby se účastnily různých činností a kvízových programů. Některé knihovny jsou otevřeny a poskytují služby celou noc.

Z anglické verze materiálu do češtiny přeložil Miroslav Ressler

Univerzitní knihovna v Szegedu

Obecní knihovna v Csemő

Metropolitní knihovna Ervina Szabó v Budapešti

Poslední zvláštní čísla

2008 Chorvatské knihovnictví

2010 Maďarské knihovnictví

Připravovaná zvláštní čísla:

2011 Čínské knihovnictví

bulletin skip

ZVLÁŠTNÍ ČÍSLO – ROČNÍK 19 (2010)

Odpovědný redaktor - Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.
elektronické vydání – ROČNÍK 9

Přetiskování článků jen se svolením redakce, zveřejněné názory nemusí vyjadřovat mínění redakce.

Redakce děkuje za zaslání zprávy a fotografie, omlouvá se za nezbytné krácení některých článků, za to, že nemohla použít všechny nabídnuté fotografie, a za to, že části některých článků publikuje jen v elektronickém vydání.

Šéfredaktor: PhDr. Ladislav Kurka, kontakt: tel.: 222113308, e-mail: Ladislav.Kurka@seznam.cz.

Redaktoři: Mgr. Roman Giebisch, Ph.D, e-mail: roman.giebisch@nkp.cz., Ph.D. Linda Jansová, e-mail: Jansova@knv.cz. Ediční komise SKIP: Stanislava Benešová, PhDr. Marcela Buřilová, Mgr. Naděžda Čížková, Mgr. Libuše Foberová, Mgr. Tomáš Gec, Kateřina Hubertová, Ing. Jiří Mika, Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Veronika Peslerová, Mgr. Jindřich Pilař, PhDr. Ila P. Šedo, PhDr. Petr Škyřík, **Vydává** 5x ročně Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR s příspěvním dotace Ministerstva kultury ČR. **DTP:** Silvie Hejlová, silva.hejllova@seznam.cz. Vytisknuto ve spolupráci s firmou Ceiba s.r.o.

Adresa elektronického vydání: <http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bulletin.htm>. Technická redakce elektronického vydání: Mgr. Jindřich Pilař, jindrich.pilar@nkp.cz

Zvláštní číslo 2010 předáno do tisku 10.12.2010. Cena inzerce: 1 stránka 2500 Kč nebo pro zahraničí 100 euro, půl stránky 1100 Kč nebo 42 euro (opakovaná inzerce 2000 a 1000 Kč).